עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ח מהלכות עבודת יוה"כ הלכה כ]:
ל ב ג ד ה ו ז מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה יא יב:

◆

מוסף רש"י

מעלין בקדש ולא מורידין. מקרא ילפינן לה במנחות בפרק שתי הלחם (שבת כא:). ונוטל חלק. בחלוקת אכילת קדשים (לעיל יז.) אף על פי שאינו מקריב (הוריות יב:). בראש. מנה יפה שיבחר לו (לעיל יז.). ומקריב חלק בראש. ראש הוא להקטיר ולהקריב כל חלק שיבחר (שם).

◆

רבינו חננאל

ואם איתא משוח מלחמה נמי בא אל אהל מועד שהוא משמש בח' בגדים. ושני רב נחמן בר יצחק הכי קאמר מי שעיקר משיחתו לאהל מועד יצא זה שעיקר משיחתו למלחמה. ואותבינן תוב והתניא משוח מלחמה אינו משמש לא בשמנה ולא בארבעה, כי תניא ההיא דחייש משום איבה דכהן גדול, לפיכך תני אינו משמש בח'. והא האי תנא דלא חייש לאיבה דקתני וכולן אלו י"ו דברים שבין כהן גדול המשוח בשמן המשחה לכהן הדיוט. והן פר הבא על כל המצות ופר יום הכפורים. ועשירית האיפה, לא פורע ולא פורם אבל (פורע) [פורם] מלמטה והדיוט מלמעלה. ואין מטמא לקרוביו. ומצווה על הבתולה. ומוזהר באלמנה, ומחזיר הרוצח, ומקריב אונן ואינו אוכל, ומקריב חלק בראש, ונוטל חלק בראש, ומשמש בח', ופטור על טומאת מקדש וקדשיו. וכל עבודות יום הכפורים אינה כשירה אלא בו. וכולן נוהגות במרובה בגדים. כהן המקדש שיני שלא היה להן שמן המשחה והיה כהן גדול מתמנה בריבוי בגדים (הוא) והיה נקרא מרובה בגדים. אבל פר הבא על כל המצות דכתיב בה בפירוש אם הכהן המשיח, לא היה נוהג (בהן) בו. וכולן נוהגין בו במשוח שעבר, כגון שאירע בו פסול ונתמנה אחר תחתיו, ואחר כך חזר הראשון לעבודתו. כל אילו נוהגין בכהן משיח שעבר, חוץ מפר יום הכפורים ועשירית האיפה. ואילו כולן אין נוהגות במשוח מלחמה חוץ מה' דברים האמורים בפרשה, לא פורע ולא פורם מלמעלה אלא מלמטה ואין מטמא לקרובין כו'. הנה האי תנא לא חייש לאיבה, דתני וכולן נוהגין במשוח שעבר, ותני אין נוהגין במשוח מלחמה. ודחינן כי לא הוי ליה איבה במשוח שעבר, אבל משוח מלחמה דזוטר מיניה אם יראהו שמשמש בח' כלים ישמור לו איבה. כי אתא רבין אמר נשאל בח' בגדים איתמר, כדתניא בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה נשאל בהן. כיצד שואלין, השואל פניו כלפי הנשאל [ו]הנשאל כלפי השכינה. השואל אומר הארדוף אחרי הגדוד הזה האשיגנו. והנשאל אומר לו כה אמר ה' עלה והצלח. ואין שואל בקול אלא כדרך שכתוב בחנה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע. ואין שואלין על ב' דברים כאחד. ואם שאל אין מחזירין לו אלא הראשון בלבד, שנאמר ויאמר דוד ה' אלהי ישראל שמוע שמע עבדך וגו'.

תלמוד לומר [1]שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד מי שראוי לבא אל אהל מועד ואם איתא מיחזא חזי אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר כל שעיקר משיחתו לאהל מועד יצא זה שעיקר משיחתו למלחמה מיתיבי משוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה ככהן הדיוט לא בשמונה ככהן גדול אמר ליה אביי אלא זר משוית ליה אלא ככהן גדול משום איבה ככהן הדיוט [א]משום מעלין בקדש ולא מורידין אמר ליה רב אדא בר אבא לרבא והאי תנא דלית ליה איבה ולא קא משמש דתניא [ב]דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט פר [א] כהן משיח ופר הבא על כל המצות ופר יום הכפורים ועשירית האיפה לא פורע ולא פורם אבל פורם הוא מלמטה וההדיוט מלמעלה ואין מטמא לקרוביו ומצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה ומחזיר את הרוצח ומקריב אונן ואינו אוכל ואינו חולק ונוטל חלק בראש ומקריב חלק בראש ומשמש בשמנה כלים ופטור על טומאת מקדש וקדשיו [ג]וכל עבודות יום הכפורים אינן כשירות אלא בו וכולן נוהגות במרובה בגדים חוץ מפר הבא על כל המצות וכולן נוהגות במשוח שעבר חוץ מפר יום הכפורים ועשירית האיפה וכולן אין נוהגות במשוח מלחמה חוץ מחמשה דברים האמורין בפרשה לא פורע ולא פורם ולא מטמא לקרוביו ומצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה ומחזיר את הרוצח כדברי רבי יהודה וחכמים אומרים אינו מחזיר כי לית ליה איבה בדכוותיה בדזוטר מיניה אית ליה יתיב רבי אבהו וקאמר לה להא שמעתא משמיה דרבי יוחנן אהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו איכא דאמרי רבי חייא בר אבא אמרה ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו מתקיף לה רב פפא בשלמא רבי אבהו משום יקרא דבי קיסר אלא לרבי חייא בר אבא נימרו ליה מימר לא אמר רבי יוחנן הכי כי אתא רבין אמר נשאל איתמר תניא נמי הכי בגדים שכ"ג משמש בהן משוח מלחמה נשאל בהן תנו רבנן [ב]כיצד שואלין השואל פניו כלפי נשאל והנשאל פניו כלפי שכינה השואל אומר [2]ארדוף אחרי הגדוד הזה והנשאל אומר [ד]כה אמר ה' עלה והצלח [ג]רבי יהודה אומר אין צריך לומר כה אמר ה' אלא עלה והצלח [ו]אין שואלין בקול שנאמר [3]ושאל לו [ה]ולא מהרהר בלבו שנאמר [ט]ושאל לו לפני ה' אלא כדרך שאמרה חנה בתפלתה [ז]שנאמר [4]וחנה היא מדברת על לבה [י]אין שואלין שני דברים כאחד ואם שאל אין מחזירין אלא אחד [ו]ואין מחזירין לו אלא ראשון שנאמר [5]היסגירוני בעלי קעילה בידו הירד שאול וגו' ויאמר ה' ירד והא אמרת אין מחזירין אלא ראשון דוד שאל

שלא

וכולן נוהגות במשוח שעבר. תימה דתנן בפרק אלו הן הגולין (מכות דף יא:) ומייתי ליה בסנהדרין ר"פ כהן גדול (דף יח:) ההורג כ"ג או כ"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם [ט]ואמאי לא הדר במיתת משוח שעבר אף לרבנן או משוח מלחמה לר' יהודה שגם הם מחזירים הרוצח ושמא י"ל דכ"ג עיקר וכיון דהוה כ"ג בשעה שהרג לא הדר במיתת הני או במיתת כהן גדול אחר שיעמידו תחתיו והא דקתני דמחזירין הרוצח היינו כגון דלא הוה כהן גדול בשעה שהרג א"נ הא דקתני אינו יוצא משם לעולם כגון דלא הוו משוח שעבר ומשוח מלחמה:

הדרן עלך בא לו

יוס

תלמוד לומר אשר יבא אל אהל מועד מי שראוי לבא אל אהל מועד. [א]לכפר בקודש ביום הכפורים עליו אני אומר לך תחתיו מבניו שבנו יהיה תחתיו ולא זה שאינו ראוי וכו' דלאו כהן גדול הוא: **ואם איתא.** דבח' בגדים הוא משמש כל השנה האי נמי מיחזא חזי דכתיב ביוה"כ [ו]וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו וכל מילוי ידים על ידי הבגדים הוא כדכתיב ובגדי הקדש אשר לאהרן (שמות כט): **משום איבה.** אבל מדאורייתא חזי: **דלית ליה איבה.** דלא חייש לאיבה: **ולא קמשמש.** כלומר וקאמר דלא משמש משוח מלחמה בשמונה: **פר כהן משיח לא גרסינן.** דהיינו פר הבא על כל המצות כהן משיח שחטא בהעלם דבר ועשה דבר שחייבין על זדונו כרת מביא פר וההדיוט מביא כשבה או שעירה כשאר יחיד שבישראל: **ועשירית האיפה.** שבכל יום כדכתיב הכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה (ויקרא ו): **לא פורע.** ראשו לגדל שיער מחמת אבילות: **מלמטה.** שיפולי בגדיו: **ואינו מטמא לקרוביו.** אבל הדיוט מטמא לאותן האמורין בפרשה: **ומצווה על הבתולה.** בעשה: **ומוזהר על האלמנה.** בלאו: **ומחזיר את הרוצח.** במיתתו: **ומקריב אונן.** דכתיב ומן המקדש לא יצא (ויקרא כא) כדפרישית בפרק קמא (דף יג:): **ואינו אוכל.** כלומר אף על פי שהוא חלוק מן ההדיוט לענין הקרבה שוה הוא לו לענין אכילה: **ואינו חולק.** כשהוא אונן לאכול לערב כשתעבור האנינות דאמרינן בזבחים פרק טבול יום (דף ק.) הראוי לאכילה חולק שאינו ראוי לאכילה אינו חולק: **ומקריב חלק בראש.** מפורש בפ"ק (דף יד.): **ופטור על טומאת מקדש.** בהוריות נפקא לן מקרא בפרק בתרא וכולה הך מתניתא מפרש לה התם: **מרובה בגדים.** כהנים גדולים ששימשו מיום שנגנז שמן המשחה שלא היה להם לכהונה גדולה אלא בריבוי בגדים: **חוץ מפר הבא על כל המצות.** דמשיח כתיב ביה ואע"ג דגבי עשירית האיפה נמי משיח כתיב איתרבי נמי מרובה בגדים מוהכהן בת"כ [ז]אבל הכהן דכתיב גבי פר הבא על כל המצות איצטריך לגופיה כדתניא בת"כ [ח]משיח יכול זה מלך ת"ל הכהן: **וכולן נוהגות במשוח שעבר.** כגון אם אירע פסול בכהן גדול ומינו אחר תחתיו ולאחר זמן חזר ראשון לעבודתו ועבר זה ממשיחותו כולן נוהגות בו: **חוץ מפר יום הכפורים ועשירית האיפה.** שהם חובה קבועה ותלא אמר רחמנא דתיקרב ולא שתים: **האמורין בפרשה.** גבי והכהן הגדול מאחיו (ויקרא כא) דהתם איתרבי נמי משוח מלחמה כדמפרש בהוריות (דף יב:) מאשר יוצק (ויקרא כא) ואלו הן חמשה דברים לא פורע ולא פורם ואינו מטמא לקרובים ומצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה אבל לא מקריב אונן ואף על גב דכתיב בההיא פרשתא דהכי תניא בהוריות יכול יקריב אונן תלמוד לומר עליו ולא על חבירו. **ומחזיר את הרוצח כדברי רבי יהודה.** דמרבי ליה במסכת מכות (דף יא.) מקראי ופליגי רבנן עליה אלמא האי תנא לית ליה איבה מדקתני כולן נוהגות במשוח שעבר דמשמש [בח'] בגדים ואפילו הכי משוח מלחמה לא דקתני כולן אין נוהגות במשוח מלחמה: **כי לית ליה איבה בדכוותיה.** משוח שעבר גדול היה כמותו אבל משוח מלחמה דזוטר מיניה חושש לאיבתו: **להא שמעתא.** דכי אתא רב דימי: **אהדרינהו לאפייהו.** כלומר לא אמרה ר' יוחנן: **רבי אבהו.** חשוב היה בבית המלך כדאמרינן במסכת חגיגה (דף יד.) נשוא פנים כגון ר' אבהו בי קיסר ובסנהדרין (דף יד.) נמי אמרינן דנפקי אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרו ליה: **נימרו ליה מימר.** בהדיא לא אמרה רבי יוחנן: **כי אתא רבין אמר.** לאו משמש בהן איתמר אלא נשאל בהן איתמר בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה נשאל כשיוצא למלחמה ונשאל באורים ותומים שהמלך נשאל לו בהן: **השואל.** מלך או אב בית דין: **פניו כלפי נשאל.** כלפי כהן: **כלפי שכינה.** כלפי אורים ותומים ושם המפורש שבתוך החושן: **ושאל לו.** משמע לו לבדו שאין שומע אלא הוא: **אינו מהרהר בלבו.** אלא יוציא בשפתיו מה הוא שואל שנאמר ושאל לו במשפט האורים וסמיך ליה על פיו יצאו קרי ביה הכי ושאל לו השואל על פיו שמוציא דברים בפיו: **שני דברים כאחד.** אלא לאחר שהשיבו לו על הראשון שואל לו על השני:

שלא

מסורת הש"ס

א) [לעיל יג: וש"נ], ב) הוריות יב: [ע"ש], ג) [לעיל לג: וש"נ], ד) [עי' תו"א], ה) [בע"ש שנאמר על פיו יצאו], ו) [ויקרא כח], ז) [ע' פרשה ג], ח) [ויקרא דבורא דחובה פרשה כ], ט) [מעין זו איתא במכות יא: ורוצה הש"ס להוכיח דבמיתת כולן הוא חוזר ודחי הש"ס כדליתא ע"ש והיינו כתי' שני דתוס' הכא ודנה לייבכן].

◆

תורה אור השלם

1. שִׁבְעַת יָמִים יִלְבָּשָׁם הַכֹּהֵן תַּחְתָּיו מִבָּנָיו אֲשֶׁר יָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ: שמות כט ל
2. וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּייָ לֵאמֹר אֶרְדֹּף אַחֲרֵי הַגְּדוּד הַזֶּה הַאַשִּׂגֶנּוּ וַיֹּאמֶר לוֹ רְדֹף כִּי הַשֵּׂג תַּשִּׂיג וְהַצֵּל תַּצִּיל: שמואל א ל ח
3. וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְיָ עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה: במדבר כז כא
4. וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ רַק שְׂפָתֶיהָ נָּעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ וַיַּחְשְׁבֶהָ עֵלִי לְשִׁכֹּרָה: שמואל א א יג
5. הֲיַסְגִּרֻנִי בַעֲלֵי קְעִילָה בְיָדוֹ הֲיֵרֵד שָׁאוּל כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עַבְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגֶּד נָא לְעַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר יְיָ יֵרֵד: שמואל א כג יא

◆

גליון הש"ס

גמ' שנאמר וחנה היא מדברת על לבה. עיין כריתות דף לא ע"א:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תלמוד לומר כו' שראוי לבא אל אהל מועד לשרת בקדש:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמרא שבין כ"ג לכהן הדיוט פר הבא כו' כצ"ל ושנכנסים מוקפים בעגולי' (וכמ"ש רש"י דל"ג לה):

◆

תוס' ישנים

הזהב שבתוך המגולה שבפנים עם שיני הכותל למעלה הרי כאן אמה עשר ואמאי מספו זו לאתורייהו קאי ואותו חזר היא מכניסים אותו טפח ממש ולכך חשיב ליה כאלו הוא בגובה שפוסק טפח זה שנכפף בפנים כאלו הוא למעלה אבל אם היה אותו חזר כלפנים הארון למה יש להוסיף כאלו היה זקוף ולפי ר"ת זה כולהו מביאה להו ארון מפשעה ובפורת טפח דהשתא בגובה מיירי א): לא זכי תיהוי ליה סמא דמותא. כגון שלא לשמה ואיכא נמי שלא לשמה דמתוקה כגון לשמה דלמר מקומות שנהגו (דף נ:) כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב עד שמים ל"ק כאן לשמה וכאן שלא לשמה והאי שלא לשמה דהכא כגון שעוסק ואינו מקיים כלל ואינו לומד אלא להתגדל ולקנטר את חבירו ועליה אמרינן בפ"ק דברכות (דף יז.) נוח לו שלא נברא. מ"ר: באמנות היא להעיד בלומדיה. מי קיים ומי לא קיים כדפירש"י ועוד מצינו לפרשו נאמנת היא להעיד שכל העוסק בתורה מכניסים תורתו מכרזת עליו מבחוץ כדדרשי' במועד קטן (דף טז:) ג) מכרזת מתן קולה: א"ר יוחנן זה הלומד תורה בטהרה נושא אשה ואח"כ לומד תורה. מכאן קשה לי על פירש"י בפ"ק דקידושין (דף כט:) גבי הא דא"ר יוחנן רחיים בצוארו והוא יעסוק בתורה ובפ"ק דשבת (דף ט:) פי' גבי הא לן והא להו:

בכהן הדיוט משום מעלין בקדש ולא מורידין כו'. תימה אדרבה לימא טעמא משום דהוי מחוסר בגדים וכשלמא לעיל פ"ק (דף יב:) גבי משוח שעבר לא ק"ל משום דכיון דבית דין הורידו כדפרישי' לעיל אבל הכא למה יורידוהו ואומר רבי כגון שאם זקן הוה ואינו יכול עוד לצאת ולבא למלחמה מושחין כהן אחר ולכך אין הראשון משמש בארבעה כלים אלא משום מעלין בקדש ולא מורידין: פר כהן משיח ופר הבא על כל המצות. רש"י לא גרס פר כהן משיח דהיינו פר הבא על כל המצות והדין עמו דבמשיח לא הוזכר אלא פר הבא על כל המצות וליכא למימר דפר הבא על כל המצות היינו פר העלם דבר של ציבור שבא על כל המצות דהא [כת"י מרבינן] דמייתי לה אפילו כהן הדיוט ותנן נמי במגילה (דף ט:) אין בין כהן משוח למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות ולא גרסינן פר כהן משיח ופר הבא על כל המצות וגם בתוספתא דהוריות (פ"ב) גרס כגירסת רש"י ובגמרא דפרק בתרא דהוריות (דף יב.) מוכח דפר הבא על כל המצות שפשוט שם במשנה שמלוקין בו כהן משוח ומרובה בגדים היינו פר דכהן גופיה מביא לכפרתו הגר' מ"ר: וכולן נוהגות במשוח שעבר. ובפ"ק (דף יב: ד"ה שני) פי' לריב"א דלאמר אפילו באותו יום שהוא שימש הוי הפר משל ראשון א"כ אמאי נקט שעבר אפילו לא עבר נמי הוי משל ראשון: חוץ מפר יוה"כ. תגלח פרו והוא הדין לאילו: ומצווה על הבתולה. לאפוקי בעולה דלאו הכא מכלל עשה עשה: ומוזהר על האלמנה. כלאו: ומקריב אונן ואינו אוכל ואינו חולק לאכול בקדשים לערב. סולה חדא מילתא היא אינו אוכל ואפילו חולק אינו כדי לאכול ומעלה הוא כמה שמקריב: כדברי ר' יהודה. ממחזיר הרוצח לגבי קאי ולספרים דגרס דברי ר' יהודה דמשמע דלמולה מילתא קאי לא תיקשי מדקאמר בפרק קמא (דף יג:) ר' יהודה אומר כל היום פי' כל היום אסור להקריב אונן גזירה שמא יאכל דהתם מדרבנן והכא איירי מן התורה: רשאל לו. כלומר שלא ישמע אלא הנשאל: לא מהרהר בלבו דכתיב על פיו יצאו וגו' מ"מ דרים הכי מדסמכיה ליה ושאל לו ולא כתיב הוא וכל בני ישראל אתו

א) עי' בחידושי הריטב"א ועיין פ"י. ב) [צ"ל מחכמות בסוף תרומה]. ג) (ע"כ שייך לדף עג ע"ב)